

KIRKON MUSKARI ON HUIPPU!
Vanhempien kokemuksia seurakunnan muskaritoiminnasta

Minna Sorsa
Opinnäytetyö, kevät 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + Kirkon
varhaiskasvatuksen ohjaaja

TIIVISTELMÄ

Sorsa, Minna

”Kirkon muskari on huippu!” Tutkimus vanhempien kokemuksista seurakunnan muskaritoiminnassa. Järvenpää, kevät 2015, 50 s.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kristillisen varhaiskasvatuksen suuntautumisvaihtoehto, Sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajan kelpoisuus.

Tutkimuksessa tarkastellaan Paavalin seurakunnan musiikkileikkikoulutoimintaan osallistuvien lapsiperheiden vanhempien kokemuksia toiminnasta. Muskari-toiminnalla tarkoitetaan seurakunnan musiikkileikkikoulutoimintaa. Osallisuuden ajatus liitetään perheiden hyvinvointiin. Tutkimuksessa pohditaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin ja osallisuuteen.

Tutkimusaineisto kerättiin helmikuussa 2015 toimintaan osallistuvilta vanhemmilta kyselylomakkeilla. Vanhemmilta kysyttiin palautetta muskaritoiminnasta ja pyydettiin kehittämisehdotuksia toiminnan kehittämiseksi.

Tutkimus on kvantitatiivinen. Tutkimuksen viitekehys muodostuu seurakunnan lapsi- ja perhetyöstä, kristillisestä kasvatuksesta, perheiden osallisuuden ja hyvinvoinnin kysymyksistä. Aineistosta koottiin kirjallinen osio ja tuloksia havainnollistettiin Excel-ohjelman kuvioilla.

Vanhemmat kokevat toiminnan mielekkyyden lasten kokemusten kautta. Musiikki yhdistää vanhempia ja lapsia, ja vahvistaa yhdessäolon merkitystä. Muskaritoiminta on monipuolista ja perheen on luontevaa osallistua siihen. Viikkotoimintaan osallistuville perheille seurakunnan perhetyö on tuttua, ja he osallistuvat muuhunkin arkisiin tapahtuvaan toimintaan. Kehittämisehdotuksia ehdotettiin toiminnan sisältöön, tiloihin, tarjoilujen terveellisyteen ja vanhempien yhteiseen kasvatustyöhön.

Johtopäätöksinä todetaan sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistuneen ja osallisuuden edistyneen. Paavalin seurakunnan lapsi- ja perhetyötä kehitetään vanhempien palautteiden avulla.

Asiasanat: musiikkileikkikoulu, seurakunnan lapsi- ja perhetyö, musiikkikasvatus

ABSTRACT

Sorsa, Minna

In the center of this research is how parents experience the music play school in church. Language: Finnish. Järvenpää, Spring 2015, 50 p. Diakonia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Child Work. Option in Childhood Education. Degree: Bachelor of Social Services.

This study examines participating families with parents experiences in St Paul`s church music play school. Inclusion of families is connected to the idea of well-being. The study explores the influence of music on the well-being and inclusion.

The report data were collected in February 2015 by questionnaires on music play school. The parents were asked to give feedback and suggestions to improve activities. The results will be utilized to develop child and family work in St Paul`s church.

The study is quantitative. Frame of reference consisted of child and family work, Christian upbringing, family inclusion and well-being issues. The data was collected by a written section and the results were presented in Excel patterns.

Parents experience meaningfulness of music and community by children`s experiences. Music unites parents and children, and to strengthens togetherness. The activities in the music play school are versatile which makes the participating in it feel at home. For the families participating the weekly activities congregation`s family work is already familiar and they often take part in other activities in weekdays, too. Questionnaires showed that families had development ideas for the activities in the music play school as well as to the room it is held in, to healthiness of the servings and to the pedagogical support between parents.

Conclusions are the strengthening of social welfare and inclusion. Parents` feedback allows the child and family work to be developed.

Keywords: the music playschool, the parish of child and family work, music education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	8
2.1 Perhe ja seurakunnan perhetyö.....	8
2.2 Paavalin seurakunta toimintaympäristönä	8
2.3 Paavalin seurakunnan lapsi- ja perhetyö	9
2.5 Muskaritoimintaa Paavalin seurakunnassa.....	10
2.6 Monimuotoinen yhteisö ja nuoret aikuiset.....	11
3 HYVINVOINTI JA OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN.....	13
3.1 Toiveiden kirkko.....	13
3.2 Lapset seurakuntalaisina	14
3.3 Perhelähtöistä asiakaspalvelua	15
3.4 Yhteisöllisyys voimavarana.....	16
4 MUSIIKIN VAIKUTUKSET LAPSEN KASVUUN.....	17
4.1 Varhaisiän musiikkikasvatus.....	17
4.2 Vauva-ajan musiikillinen vuorovaikutus	17
4.3 Hyvinvointia musiikista.....	18
4.4 Musiikki parantaa terveyttä	19
4.5 Musiikki ja lapsen hengellisen kasvun tukeminen.....	19
5 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS	21
5.2 Aineiston keruu kyselyllä	22
5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja aineiston analyysi	23
5.4 Tutkimusympäristönä työympäristö	24
5.5 Vastaajien perustiedot	24
6 TUTKIMUSTULOKSET	27
6.1 Kiinnostavaa muskaritoimintaa	27

6.2 Osallisuuden kokemukset.....	29
6.3 Tukea vanhemmuuteen	32
6.4 Muskaritoiminnan kehittäminen	35
6.5 Seurakunnan toiminnan kehittäminen.....	36
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	38
8 POHDINTA	40
LÄHTEET:.....	43
LIITE 1: Kysely.....	45

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön suunnitelmaa tehdessäni mietin kirkosta eroamista ilmiönä ja samaan aikaan Paavalin seurakunnan lapsi- ja perhetyön toimintaan osallistuvien kasvavaa määrää. Olen saanut seurata työn kehittymistä jo muutaman vuoden ajan. Oli kiinnostavaa tietää, mitä ajatuksia toimintaan osallistujilla itsellään on ja mitkä asiat muskaritoiminnassa saavat heidät tulemaan toimintaan mukaan. Opinnäytetyön ensisijainen tavoite oli toimintaympäristöön perehtyminen ja toiminnan kehittäminen. Muskaritoiminnalla tarkoitetaan seurakunnan musiikkileikkikoulutoimintaa.

Ajatellaan, että erilaiset ajankohtaiset keskustelut moraalisisista ja eettisistä kysymyksistä sekä yhteiskunnalliset ilmiöt olisivat lisänneet kirkosta eroamista. Ajankohtaiset tutkimukset kuitenkin osoittavat, että kirkosta eroamisen syyt voivat olla pitkäkestoisempia ja moniulotteisempia kuin yksittäiset yhteiskunnalliset kohut. (Spännäri 2014. 13.)

Toisaalta puhutaan, että nuorille aikuisille tulisi järjestää mielekästä tekemistä seurakunnassa, että lisättäisiin ihmisten sitoutumista seurakuntaan ja siten voitaisiin vaikuttaa vahvempaan sitoutumiseen kirkkoon ja oman seurakunnan toimintaan. Kirkko koetaan vieraaksi eikä toimintaan osallistuminen koeta kiinnostavaksi. Lisääntyvä ikäkään ei automaattisesti osoita sitä, että elämä muuttuisi uskonnollisemmaksi. Jo suhde kirkkoon on ollut etäinen koko lapsuuden, kasvun vaiheiden ja aikuisuuden, ei voida ajatella, että elämäkysymyksiin haettaisiin vastauksia kirkon sanomasta myöhemmin. (Hauta-aho 2009. 39.)

Kysymyksiä, mikä kirkossa vieraannuttaa ja mikä vetoaa, Teija Mikkola 2006 muistuttaa aina ajankohtaisista kysymyksistä piispa Erik Vikströmin sanoin uuden jäsenen tervetulleeksi toivottamisen merkityksestä ja siitä, miten kirkkoon tuleminen tulisi olla helppoa. Seurakunnan tulisi valmistautua ottamaan vastaan toimin-

taan uudenlaisin arvoin ja elämäntavoin varustettuja ihmisiä. Seurakunnan monimuotoisuuden ja perheiden todellisten tarpeiden huomioiminen on tärkeää. (Mikkola 2006, 232.)

2 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

2.1 Perhe ja seurakunnan perhetyö

Tilastokeskus määrittelee perheen siten, että se on enintään kahden perättäisen sukupolven muodostama yksikkö, jossa perheet asuvat samassa asuntokunnassa. Perheitä on tämän määritelmän mukaan tänä päivänä hyvin erilaisia. Perheiden monimuotoisuus on tämän päivän todellisuutta. Perheen muodostavat yhdessä asuvat avo- tai avioliitossa olevat tai parisuhteensa ja heidän lapsensa rekisteröineet henkilöt. (Suomen virallinen tilasto 2015, Holländer 2013, 10.)

Perhekerhot ovat osa seurakunnan kokoavaa toimintaa ja perhetyötä, johon osallistuvat lapset ja heitä hoitavat aikuiset. Perhekerhoissa aikuiset ja lapset kohtaavat toisia aikuisia ja lapsia. Yleensä osa kerhoajasta pohditaan arkipäivän asioita yhteisesti. Kirkon kasvatustyön yhteisissä linjauksissa painotetaan perheen tukemista. Kaikessa kirkon kasvatustyössä on tärkeää kristillisen perinteen välittäminen ja kirkon jäsenyyden vahvistaminen. (Palmu 2012, 145.)

2.2 Paavalin seurakunta toimintaympäristönä

Paavalin seurakunta sijaitsee Helsingin kantakaupungissa kaupunginosista, Hermannin, Vallilan, Arabianranta, Itä-Pasila, Kumpula, Vanhakaupunki, Toukola ja osa Kalasatamaa. Helsingin tilastollisen vuosikirjan mukaan 0-6 -vuotiaita, alueilla Vallilan peruspiiri, Länsi-Pasila, Toukola, Arabianranta, Kumpula, Vanhakaupunki, vuonna 2014 asui yhteensä 2463 henkilöä. Alueella asuvia oli vuonna 2013 tilaston mukaan 27 925 henkilöä. Kirkkoon kuulumisprosentti Paavalin seurakunnan alueella vuonna 2013 oli 50,8 prosenttia. Muskaritoiminta lasketaan tilastoissa osaksi perhetyötä. (Paavalin seurakunnan toimintakertomus 2014 ja Helsingin tilastollinen vuosikirja 2014.)

Paavalin seurakunnan ominaispiirteitä ovat kasvu, muutto ja monipuolinen väestörakenne. Toiminta-ajatukseen kuuluu, että seurakunta toimii sovintoa ja luottamusta rakentavana yhteisönä moniarvoisessa ja monikulttuurisessa ympäristössä. Toimintaympäristö koetaan vaativaksi, mutta siitä huolimatta, seurakunnassa halutaan toimia niin, että valtaosalla alueen asukkaista on kristilliseen uskoon perustuva elämäkatsomus ja he kokevat kirkon jäsenyyden myönteisenä voimavarana elämässään. (Paavalin seurakunnan toimintakertomus 2014.)

2.3 Paavalin seurakunnan lapsi- ja perhetyö

Paavalin seurakunnan lapsi- ja perhetyön toiminta on laajentunut viimeisten vuosien aikana. Muiden muassa seurakunnan perhekerhotoimintaan osallistujia vuonna 2011 oli 4719 henkilöä, vuonna 2012 oli 5061 henkilöä, vuonna 2013 oli 6824 ja vuonna 2014 heitä oli 11104 henkilöä. (Paavalin seurakunnan toimintakertomus 2013.)

Seurakunnan lapsi- ja perhetyön toiminta-ajatuksena on toimia hyväksyvässä ystävyyden ilmapiirissä ja välittää kristillisiä perusarvoja toiminnan kautta. Toiminnassa pyritään avoimuuteen ja ulospäinsuuntautuneisuuteen. Lapsi- ja perhetyön tavoitteena on että perheet tulevat mukaan viikkotoimintaan ja jumalanpalveluselämään, että toiminta olisi tuttua alueen perheille ja muille lapsiperheiden kanssa toimiville tahoille. Toiminnan kautta välitetään kristillisiä perusarvoja sekä hyviä kokemuksia seurakunnasta ja siihen kuulumisesta. (Paavalin seurakunnan toimintakertomus 2014.)

2.4 Seurakunnan kasvatustyö

Seurakunnan kasvatustyön perustuu kasteopetukseen, joka velvoittaa antamaan opetusta kristillisestä kasvatuksesta. Seurakuntatyössä on toisaalta kasvatuksellinen näkökulma ja toisaalta käytännöllisempi, toiminnasta käsin tuleva suunta. Seurakunnan toiminnan tavoitteena on ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin

ja kasvun tukeminen. Toiminta ja kasvatusta tapahtuvat yhdessä siten, että kristillisen uskon sisältöjä opetetaan ja opitaan seurakunnan toiminnassa. (Palmu 2012, 134.)

Seurakuntatyöstä kertovassa teoksessa Haastettu Kirkko (2012) mainitaan yhtenä keskeisenä tavoitteena kotien kristillisen kasvatuksen tukeminen, vanhempien rohkaiseminen iltarukouksen opettamiseen ja perheiden kutsuminen jumalanpalveluksiin. Kasvatustyön toiminta-ajatus perustuu lähetyskäskyyn ja lasten evankeliumiin. Yksi seurakunnan tehtävä on välittää uskon traditiota sukupolvelta toiselle. Kirkon varhaiskasvatuksella tarkoitetaan seurakunnassa tehtävää kasvatustyötä alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä parissa. (Palmu 2012, 134–135, 140.)

2.5 Muskaritoimintaa Paavalin seurakunnassa

Musiikki on olennainen osa seurakunnan jumalanpalveluselämää ja varhaiskasvatusta. Jumalanpalveluselämässä lapsi voi ilmaista uskoaan ja osallistua jumalanpalvelukseen luontevasti laulaen, soittaen, liikkuen ja kuunnellen. Musiikkikasvatuksen avulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua, lapsen musiikillinen ajattelu ja ilmaisu kehittyvät. Seurakuntien musiikkitoiminnassa luodaan tärkeitä kokemuksia lapsen elämään. (Lapsi on osallinen 2008, 17.)

Paavalin seurakunnassa kokoontuu yhdeksän muskariryhmää. Viereisessä tilassa on muskarikahvila, jossa vanhemmat voivat toimittaa lapsen perushoitoon liittyviä asioita ja kohdata muita vanhempia ja seurakunnan työntekijöitä. Muskarihetkiä ohjaa lastentarhanopettajan koulutuksen omaava ja musiikkikasvatukseen perehtynyt muskariopettaja. Muskarissa lauletaan, soitetaan ja liikutaan musiikin mukaan. Toiminta mahdollistaa vanhemmalle ja lapselle yhteisen hetken musiikin parissa. Osallistumismaksu on 20,00 euroa. Ajatellaan, että maksu ei saa tulla osallistumisen esteeksi. (Muskarit 2015.)

Toiminnan kohderyhmänä ovat 0-1 -vuotiaat (Vauvamuskarit) ja 1-3 -vuotiaat (Tenavamuskarit). Ikärajaukset ryhmissä ovat viitteellisiä, vanhemmat lopulta päättävät mihin ryhmään lapsi osallistuu. Toiminnan kasvaessa vauva- ja tenavamuskareiden lisäksi perustettiin sisarusryhmiä, joihin osallistuu 0-3 -vuotiaita lapsia. Muskarissa lapsen mukana on aina myös lapsen vanhempi tai muu häntä hoitava aikuinen. Työn käytäntö on osoittanut, että toiminnalla tavoitetaan paitsi koko perhe usein myös isovanhemmat, kummit ja perheen ystävät. Toiminta antaa mahdollisuuksia perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseen. Muskarissa kävijä on lapsi, mutta toimintaan osallistuja on koko perhe. Toiminnan onnistumisessa arvioidaan perheen kokemuksia ja antaa koko perheelle. (Muskarit 2015.)

2.6 Monimuotoinen yhteisö ja nuoret aikuiset

Monimuotoisessa yhteisössä ja jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä vaaditaan paitsi moniäänisyyden vahvistamista ja tukemista, mutta myös yhteisön toiminta-ajatuksen, arvojen ja perustehtävän selkiyttämistä. Näitä linjauksia voidaan yhdenmukaistaa keskustelujen ja avoimuuden kautta, lähtökohtana kuitenkin se, että uskotaan niihin toimintaperiaatteisiin joihin toiminta perustuu. Keskustelua tarvitaan työntekijöiden, seurakunnan luottamushenkilöiden ja tärkeimpänä, seurakuntalaisten keskuudessa. (Hauta-aho 2009. 69, 73.)

Nuoret aikuiset elävät itsenäistymisen vaihetta, jolloin etsitään omia valintoja, aitoja ja yksilöllisiä ratkaisuja elämään. Suvaitsevaisuus ja kunnioitus toisten valintoja kohtaan liittyvät elämänarvoihin, kun nuorten aikuisten elämässä korostuvat aitous ja vapaus. Oman elämän rakentaminen ja perheen perustaminen saavat nuoren aikuisen pohtimaan elämänarvoja ja elämän tarkoitusta. Uskonnollisuus sinänsä ei ole häviämässä vaan, ollaan avoimempia erilaisille vaikutuksille ja vastaanottavaisempia erilaiselle toiminnalle. Arkipäivän kosketuspinnat, toiminnat voivat tulla lähemmäksi ihmisten arkea, ja uskonnollisiin elämänarvoihin on silloin helpompi liittyä. Perinteinen kirkon auktoriteetti ei välttämättä enää riitä peruste-

lemaan uskonnollisia näkemyksiä tai kirkkoon kuulumista. Jos seurakunnan tarjoama hengellisyttä tai sosiaalisia suhteita toiminnassa ei koeta sen hetkisessä elämänvaiheessa merkitykselliseltä, ei yhteisön toimintaan osallistuminen tule mieleen. Henkilöllä tulee olla jokin henkilökohtainen ja elämäntilanteeseen kohdistuva tarve tullakseen mukaan seurakunnan toimintaan. Hengellinen anti voi koostua joistakin aivan tavallisista arjen toiminnoista ja arkisista kohtaamistilanteista. (Hauta-aho 2009. 39–41, 83.)

Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisussa (Urbaani usko 2006) kirjoitetaan nuorten aikuisten uskonnollisuudesta ja uskonnon periytymisestä seuraavalla tavalla. Uskonnollista kasvatusta perheissä ei välttämättä enää siirretä sukupolvelta toiselle, vanhemmilta lapsille. Uskonto mielletään yksityiseksi, ja uskonnossa on kyse kokemuksesta ja sosiaalisista suhteista. Uskontoa etsitään henkilökohtaisesti. Kokemusten ja uskonnon kautta tulevien sosiaalisten suhteiden kautta tehdään yksilöllisiä valintoja. Vanhemmat ajattelevat varsin yleisesti, että he eivät tarjoa lapselle uskonnollisuutta, vaan lapsi saa päättää itsenäisesti omasta uskonnostaan myöhemmällä iällä. (Niemelä & Koivula 2006. 163.)

Vuonna 2006 tehdyssä tutkimuksessa (Urbaani usko) puolet pääkaupunkiseudulla asuvista kokivat saaneensa uskonnollista kotikasvatusta. Useimmiten uskonnollista kasvatusta oli saatu äidiltä tai isoäidiltä. Uskonnollista kotikasvatusta saaneet kokivat kirkon läheiseksi omassa elämässään. Uskonnollisuus koettiin vaikuttavan merkittävästi arvoajatteluun ja antavan moraalisen pohjan toiminnalle. Nuoret aikuiset määrittivät uskonnollisuuden tärkeäksi moraalien ja etiikan kannalta, ei niinkään liittäneet sitä seurakuntaan tai muuhun uskonnolliseen yhteisöön. Uskonnollinen kasvatusta, jonka itse oli saanut, ajateltiin riittävän oman lapsen kasvatuksessa. Kristillisten perusarvojen ja kulttuuriperinnön välittäminen omalle lapselle koettiin tärkeäksi, niiden kohdalla, jotka olivat itse saaneet uskonnollisen kotikasvatuksen. (Niemelä & Koivula 2006. 165, 167.)

3 HYVINVOINTI JA OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN

3.1 Toiveiden kirkko

Toiveiden kirkko on raportti tutkimuksesta, jossa on kysytty kirkosta kiinnostuneiden jäsenten odotuksia ja toiveita. Tutkimuksen vastauksissa puhutaan arjen läsnäolosta ja tavoitettavuudesta, tavallisissa arjen asioissa olemisesta ja kokemisesta pidetään tärkeänä. Seurakunta ja sen toiminta haluttaisiin sinne missä ihmiset ovat. (Laiho 2013, 2, 5.)

Seurakuntalaisten vastauksissa pohditaan toiveita toimintaa kohtaan, ja samalla todetaan, että toiveet ovat samankaltaisia, vaikka opillisissa kysymyksissä olisi mielipide-eroja. Ajatellaan, että raamattukäsitykset ja monensuuntainen suvaitsemattomuus erottavat ihmisiä, mutta kirkko ja kirkon toiminta ei ole yksilön vakaumuksesta kiinni. Kirkolta kaivataan jäsentensä henkilökohtaista viestintää ja kohtaamista, jossa seurakuntalaiset voisivat olla täysivaltaisina jäseninä tekemässä ja luomassa yhteisöä mielekkääksi. Kirkon työntekijät olisivat tällöin toiminnan mahdollistajia ja koordinaattoreita. (Laiho 2013, 2.)

Arjessa läsnäoloa yhdessä kokemista pidettiin kaiken perustana. Kirkkoa kaivataan osaksi arkea, ei vain juhlapyyhiin ja hädän hetkelle. Syvimpiä merkityksiä luotaisiin arjen kokemuksissa. Kirkon tiloja toivotaan monipuoliseen seurakuntalaisten käyttöön, joissa saa olla rauhassa tekemättä mitään tai tehdä itse ja osallistua toimintaan. Kirkon sanoman voi saavuttaa yksittäinen ihmisen, kun se konkretisoituu arjessa ja antaa vastauksia käytännön kysymyksiin. Osallisuuden tunnetta tuottavat toiminnan ja tilojen avoimuus. Kirkon tulisi olla helposti lähestyttävää, sen tulisi tuntua tutulta ja merkityksen tulisi alkaa arkipäivästä. (Laiho 2013, 16, 19, 33.)

3.2 Lapset seurakuntalaisina

Suomen evankelisluterilaisen kirkon kehittämissasiakirja Lapset seurakuntalaisina, on hyväksytty kirkkohallituksessa 2013. Asiakirjaan on kirjattu seuraavissa kappaleissa kirjoitettuja kirkon toimintaperiaatteita ja tavoitteita. Asiakirjan sisällöt liittyvät tutkimukseen yhteisöllisyyden kokemuksista ja perheiden kohtaamisesta.

Kirkon varhaiskasvatuksen lähtökohtina ovat säännöllinen vuorovaikutus ja elämäntodellisuuden jakaminen erilaisissa arjen tilanteissa ja lapseen liittyvissä asioissa. Työntekijöiden ammatillisuutta niissä tilanteissa ajatellaan olevan joustavuus ja tietoinen lapsen ja perheen kuuleminen. Perheen tarpeet ja toiveet tulisivat näkyä toiminnassa. Perhe osallistuu toimintaan lapsen ehdoilla. Perheen arkitodellisuutta tulee kunnioittaa. Tavoitteena on, että perheet voisivat osallistua seurakunnan toimintaan heille sopivalla tavalla. Toiminnassa tulisi ottaa huomioon perhelähtöinen toiminta, jossa olisivat lähtökohtina perheiden kokemukset ja kiinnostuksen kohteet. (Holländer 2013, 24, 42.)

Perheen elämäntilanteiden muutokset, kuten avioliitto ja lapsen syntymä todetaan merkittäviksi vaiheiksi perheiden elämässä. Uudet elämänvaiheet muuttavat arkea ja herättävät samanaikaisesti monenlaisia tunteita. Lapsen tärkeimmäksi kasvuympäristöksi mielletään koti ja oma perhe. Identiteetin kehittyminen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta vanhempien ja muiden läheisten ihmisten läsnäolo katsotaan lapselle merkityksellisiksi. Lapsen arvojen ja asenteiden muotoutuminen alkaa omasta perheestä. (Holländer 2013, 10.)

Lapsen kokemusmaailmassa seurakuntalaisten yhdessäolo antaa lapselle mahdollisuuden ymmärtää omaa itseään ja hahmottaa omaa paikkaansa osana suurempaa kokonaisuutta. Perheen löytämä yhteisö seurakunnassa antaa sekä lapselle että aikuiselle mahdollisuuden oivaltaa omaa merkitystään elämässä. Yhteisön tarjoamien positiivisten kokemusten kautta lapsi ja vanhemmat saavat kokemuksia lähimmäisen rakkaudesta. (Holländer 2013, 10–11.)

Kirkon varhaiskasvatuksessa on keskeistä elämän todellisuuden jakaminen erilaisissa arjen tilanteissa. Työntekijöiden ammatillisuutta ovat hyvät vuorovaikutustaidot, johon kuuluvat joustavuus ja tietoinen lapsen ja perheen kohtaaminen. Ajatellaan että perhe osallistuu seurakunnan toimintaan aina lastensa ehdoilla. Sen vuoksi perheiden arkitodellisuutta tulisikin kunnioittaa ja ottaa perheen tarpeet ja toiveet huomioon. (Holländer 2013, 24.)

3.3 Perhelähtöistä asiakaspalvelua

Väitöskirjassa Arjen elämyksiä, Anu Leppiman kirjoittaa perhepalveluiden tarjoamasta sosiaalisesta tuesta ja asiakaspalvelusta. Perhepalveluissa on tärkeää työntekijöiden herkkyys huomata asiakkaiden tarpeita ja odotuksia. Tarvitaan tietoja ja taitoja huomata niitä tekijöitä, mitkä tuottavat hyvinvointia perheissä. Tarvitaan perhekeskeistä ja asiakaslähtöistä työtettä, keskustelevaa vuorovaikutusta, jossa on lupa ajatella yhdessä. Asiakaslähtöisyys perhepalveluissa perustuu kohtamistilanteisiin. Asiakaslähtöinen työntekijä pyrkii ymmärtämään asiakasta ja syventymään asiakkaan elämäntilanteeseen ja kokemuksiin. (Leppiman 2010, 53–56.)

Asiakaslähtöisten työntekijöiden ajattelussa vanhemmat ovat aktiivisia palveluiden käyttäjiä. Ajattelun lähtökohtana on, että vanhemmilla on tarve toimia tasa-vertaisina keskenään ja yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Perhetyön asiakaspalvelua ja perhelähtöistä ajattelua kehitettäessä on olennaista lapsen tarpeiden pohtiminen. Asiakaslähtöisessä perhetyössä olisi tärkeää ottaa huomioon, miten lapsi voisi ilmaista omia mielipiteitään. Tarvitaan osaamista, jossa yhdistyvät taito kohdata lapsi, kykyä arvioida toimintaa lapsen näkökulmasta sekä muuttaa omaa toimintaansa tilanteen mukaan. (Leppiman 2010, 54.)

3.4 Yhteisöllisyys voimavarana

Yhteisöllisyydestä sanotaan, että sen on ihmisen perusominaisuus. Yhteisöllisyyden kokemus on ihmisen perustarve. Ihminen rakentaa identiteettiään kuulumalla yhteisöön. Yhteenkuuluvaisuuden tunne ja osallisuuden kokemukset lisäävät ymmärrystä ja yhteistyövalmiuksia ihmisten välillä. Samankaltainen ajattelu muodostaa yhteisön ja sen sosiaaliset suhteet, jotka edistävät hyvinvointia. Yhteisöllisyyteen ja sen kokemiseen voivat johtaa yhteiset harrastukset ja kiinnostuksen kohteet ja samanlainen elämäntilanne. (Leppiman 2010, 166.)

Yhteisöllisyyttä ja riippumattomuutta tutkittaessa merkittäviä ovat harrastuksen kautta tuleva yhdessäolon tunne ja samanhenkisten ihmisten kanssa keskustelu. Vaikka tulisikin yksin, jo pelkästään tilan tunnelma voi mahdollistaa vapauden tunteen ja luontevan keskustelun toisten kanssa. Yhteinen harrastaminen mahdollistaa yhteenkuuluvuuden tunteen kokemisen siten, kuin se olisi syntynyt aivan kuin itsestään. Saman asian ympärille kokoontuvat ihmiset kokevat yhteisyyttä ja samanhenkisyyttä, eikä välttämättä vaadita pidempää sitoutumista toisiin. Kokemusten ja elämysten jakaminen toisten kanssa lisäävät yhteisöllisyyden kokemista. (Kumpulainen & Gothoni 2006, 256–257, 261.)

4 MUSIIKIN VAIKUTUKSET LAPSEN KASVUUN

4.1 Varhaisiän musiikkikasvatus

Varhaisiän musiikkikasvatuksella tarkoitetaan alle kouluikäisten ja heidän parissaan toteutettavaa musiikkikasvatustyötä. Musiikkikasvatustyötä tehdään musiikkileikkikouluissa, päivähoitossa ja eri järjestöjen piirissä. Seurakunta on yksi taho, jossa musiikkikasvatustyötä tehdään. Kasvatukselliselle toiminnalle asetetaan ikätason mukaiset tavoitteet. Musiikkikasvatustyö on suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja tavoitteellista. Musiikkikasvattajalta edellytetään perehtymistä musiikkiin, lapsen kehitykseen ja varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan. (Marjanen, Kaarina.)

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tarkoituksena on herättää lapsen kiinnostus musiikkia kohtaan sekä kehittää musiikillisia perusvalmiuksia. Tarkoituksena on tukea lapsen kehitystä kannustaen lasta itseilmaisuuksiin ja tarjota onnistumisen elämyksiä sekä kokemuksia yhdessä tekemisen ilosta. Musiikillisiin perusasioihin tutustutaan leikin avulla, laulamalla, loruillemalla, soittamalla keho-, rytmijä melodiasoittimia, kuuntelemalla, liikkumalla ja integroimalla musiikkia muihin taiteen alueisiin, kuten draamaan tai kuvataiteisiin. Musiikkileikkikoulunopettajia koulutetaan ammattikorkeakouluissa, joista valmistuu musiikkipedagogi (AMK) tutkintotodistuksella. (Marjanen, Kaarina.)

4.2 Vauva-ajan musiikillinen vuorovaikutus

Jo sikiöaikana, äidin laulu, puhe ja liike resonoivat äidin kehossa ja kantautuvat kohtuun sekä kehon ulkopuolelta että suoraan äidin kehon kautta. Musiikin melodia ja rytmi ja äänenvoimakkuuden vaihtelut ovat kohdussa selvästi havaittavissa. On tutkittu, että vastasyntynyt vauva tunnustaa raskausaikana kuulemansa äidin puheäänien ja lauluäänien. Jos äiti on laulanut paljon samoja lauluja, vauva

tunnistaa laulujen melodiat. Vauva kuuntelee äidin laulua ja puheääntä ja mieltää niihin raskausajan kokemuksia. (Huotilainen 2009. 121–123.)

Tutkittaessa länsimaisten äitien laulua vauvoilleen on havaittu, että äiti valitsee useimmiten saman sävellajin ja laulun tempon laulaessaan vauvalleen. Vauvalle laulamisen ja aikuiselle laulamisen ero voidaan huomata erilaisesta temposta ja äänialasta. Musiikki ja laulaminen kannattelevat osaltaan vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta ensimmäisten elinvuosien aikana. Sanotaan, että laulun avulla vanhemmat voivat välittää tunteitaan lapselle ja lapsi pystyy paremmin ymmärtämään vanhemman tunneviestejä. (Huotilainen 2009. 127.)

4.3 Hyvinvointia musiikista

Seurakunnan muskaritoiminta liittyy Kansanterveysohjelmaan 2015 toimimalla perheiden arkielämän ympäristössä. Muskaritoiminnalla on pyrkimyksenä edistää lasten ja perheiden hyvinvointia, parantaa toiminnan kenttää ja elämäntilannetta. Lasten ja perheiden tavoite Kansanterveysohjelmassa on hyvinvoinnin paraneminen, turvattuuteen liittyvien oireiden ja sairauksien väheneminen. Seurakunnilla on merkittävä osuus, muiden järjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, eriarvoisuuden vähentämisessä ja heikoimmassa asemassa olevien hyvinvoinnin paranemisessa kokoavan toiminnan ansiosta. (Terveys 2015 – Kansanterveysohjelma.)

Lasten musiikki, tutut lastenlaulut ja niihin osallistuminen tulevat paitsi toiminnassa vanhemmille tärkeiksi, mutta niitä muistellaan ja lauletaan myös lapsen kanssa kotona. Yhdessä laulaminen ja musisoiminen luovat yhteisöllisyyttä. Laulun osallistuminen yhteisössä on vanhemmille riittävän helppoa, kun he kokevat sitä yhdessä lapsen kanssa. (Hauta-aho 2009. 115–117.)

4.4 Musiikki parantaa terveyttä

Psykiatrian erikoislääkäri Ilkka Vartiovaara kirjoittaa artikkelissaan musiikin voimasta. Musiikki aktivoi aivojamme. Aivojen verenkierto ja aineenvaihdunta vilkastuvat ja koko persoonallisuutemme vireytyy. Monen tutkijan mielestä musiikki on ihmiselle elintärkeää. Ääriesimerkki musiikin voimasta ja sen käytöstä ovat ikivanhat, kaikissa kulttuureissa laulettu kehtolaulut. Uusien tutkimusten mukaan musiikki on erittäin tärkeää vauvojen ja pikkulasten kehitykselle. Musiikki on ollut kauan osana opetussuunnitelmia sen positiivisten vaikutusten vuoksi. Nykylääketieteessä musiikilla edistetään hyvinvointia, lievitetään jännitystä ja kipuja, tehostetaan elimistön immunologista toimintaa. Musiikki auttaa sairauksista kuntoutumisessa ja toipumisessa. Musiikilla vaikutetaan ihmisten käyttäytymiseen. Se parantaa keskittymiskykyä ja luovuutta. (Vartiovaara 2006.)

Vartiovaaran mukaan, jotkin tutkimukset viittaavat siihen, että musiikki parantaa älykkyyttä ja luovuutta. Tutkijoiden mielestä laulamisella yksin tai muiden kanssa ja soittamisella on terapeuttisia vaikutuksia. Jo pelkästään musiikin kuunteleminen lisää rentoutumiskykyä. Musiikkia kuunnellessamme, ehkä jotkin arkiset kahteet poistuvat hetkeksi, jolloin ajatukset ja emootiot saavat enemmän liikkumatilaa. Musiikkia käytetään stressioireiden lievittämiseen rentoutumisen kautta. (Vartiovaara 2006.)

4.5 Musiikki ja lapsen hengellisen kasvun tukeminen

Tutkimuksessaan, lapsen hengellisen kasvun tukemisesta, Saara Kinnunen kirjoittaa yhdessä tekemisestä ja musiikin merkityksestä lapsen hengelliselle kasvulle. Lapsen hengellisen kasvun kehittyminen tarvitsee varhaislapsuuden tunnekokemuksia inhimillisestä rakkaudesta. Lapsen on muutoin vaikea ymmärtää puhetta Jumalan rakkaudesta. Jumalakuvan ja jumalasuhteen kokemuksellinen perusta kehittyvät rakastavassa ja turvallisessa yhteydessä omiin vanhempiinsa. Läheisessä ja turvallisessa ihmissuhteessa koettu kosketus ja turvallinen olo yhdistyvät lapsen mielessä Jumalan hyvyyteen ja läheisyyteen. Hengellisen elämän

alku on lapsessa jo syntyessään, ja ympäristö määrittää pääseekö lapsen usko kasvamaan. Kinnunen sanoo, että yksikin aikuinen ihminen, jonka kanssa lapsi voi jakaa omaa uskonelämäänsä, saattaa riittää lapsen uskon tueksi. (Kinnunen 2011. 22–23.)

Vanhempien ja lasten yhteinen aika mieluisan tekemisen äärellä luovat ilmapiiriä, jossa lapset voivat kokea, että heistä välitetään. Musiikin ja yhdessä laulamisen kautta voidaan lapselle välittää merkittäviä tunnekokemuksia hengellisyydestä. Pelkästään laulaminen luo viihtyisää ja tyytyväisyyttä viestivää ilmapiiriä, jossa on hyvä ja helppo olla. Yhdessä jaettu hengellisyys ja musiikki syntyvät positiivisessa ja leppoisassa ilmapiirissä. Lapsen mieleen jäävät helposti häntä miellyttävien laulujen melodiat, rytmit ja sanat. Kun musiikkiin yhdistetään hengellisyys, evankeliumin sanoma jää laulujen kautta hänen mieleensä. (Kinnunen 2011. 44, 46, 110.)

5 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS

5.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on lapsi- ja perhetyön kehittäminen Paavalin seurakunnassa. Opinnäytetyö selvittää vanhempien kokemuksia osallisuudesta. Kyselylomakkeella tiedustellaan muun muassa, mitkä asiat vanhemmat kokevat tärkeäksi seurakunnan musiikkileikkikoulun toiminnassa ja miten toimintaa kannattaisi kehittää. Tutkimuksessa pohditaan osallisuutta, vanhemmuuden tukemista ja vertaistukea ja yleisesti musiikin merkitystä lapsen kasvuun ja hyvinvointiin. Opinnäytetyössä käytetty menetelmä on määrällinen. Työn viitekehys muodostuu seurakunnan lapsi- ja perhetyöstä, musiikkikasvatuksesta, perheiden osallisuuden ja hyvinvoinnin kysymyksistä.

Tutkimuskysymykset:

1. Tukeeko muskaritoiminta perheiden hyvinvointia?
2. Miten muskaritoimintaa voitaisiin kehittää?

Tämän opinnäytetyön aineisto on kerätty Paavalin seurakunnan muskaritoimintaan osallistuvilta kyselyllä. Paavalin seurakunta on yksi Helsingin luterilaisista seurakunnista. Tutkimusympäristö on samalla opinnäytetyön tekijän työympäristö, vaikka lasnäoloni muskarissa ei ole viime kuukausina ollut aina näkyvää vaan pikemmin vaikuttamista toiminnan taustalla ja rakenteista vastaamista. Muskarikahvilassa seurakunnan työntekijänä ovat läsnä ja kohtaamassa perheitä enemmän lapsi- ja perhetyön tiimin lastenohjaaja ja muskariopettaja.

Paavalin seurakunnassa kokoontuu yhdeksän muskariryhmää, joissa on paikka viidelletoista lapselle ryhmään kohden. Aineiston keruuvaiheessa muskareissa oli kirjoilla 113 perhettä. Läsnäolot kerätään jokaisella muskarikerralla osallistujalistoihin, joista kootaan vuosittaiset tilastot. Aineisto koottiin kahden viikon aikana. Vastauksia saatiin 48 kappaletta. Kaikki toiminnassa kirjoilla olevat perheet

eivät välttämättä osallistu jokaisella kerralla. Perheissä voi olla erilaisia poissaolojen syitä. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Voidaan ajatella, että näiden syiden perusteella vastauksia jäi uupumaan 65 kappaletta.

5.2 Aineiston keruu kyselyllä

Kyselyssä pyydettiin palautetta muskaritoiminnasta sen kehittämiseksi sekä kerrottiin, että aineistosta kootaan Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyö, jossa tutkitaan osallisuuden kokemuksia seurakunnan muskaritoiminnasta. Kysymysten muotoilussa käytettiin hyödyksi aiempia opinnäytetöitä ja tutkimuksia perhetyöstä sekä työn kautta saatuja havaintoja perheille tärkeistä asioista.

Lomakkeen täyttäminen muskarikahvilassa oli mahdollista, koska kahvilassa on samanaikaisesti läsnä useita vanhempia ja lapsia. Kahvilassa pyritään lasten viihtyvyyteen ja turvallisuuteen. Useimmat perheet ovat tutustuneet toisiinsa jo edellisten toimintakausien aikana, ja se on mahdollistanut yhteisen huolenpidon lapsista. Kyselyyn vastaaminen vaati aikaa 10–15 minuuttia, ja siten vanhemmalla oli mahdollisuus keskittyä vastaamiseen. Toisaalta vastaaminen vaati viitseliäisyyttä ja kiinnostusta asiaa kohtaan. Vastaaminen oli vapaaehtoista. Kaikki kävijät eivät täyttäneet lomaketta, valinta oli vapaa, eikä vastaamiseen tai vastaamatta jättämiseen kiinnitetty huomiota. Kyselyyn vastaaminen rohkaisi useita vanhempia laajempaan keskusteluun tiloista ja muustakin seurakunnan toiminnasta. Vastausten kerääminen oli siinä mielessä varsin antoisaa. Seurakunnan työntekijän läsnäolo muskarikahvilassa helpottui ja tuli entistä luontevammaksi aineiston keruun ansiosta.

Voidaan ajatella, että toiminnan järjestäminen ja kyselyyn vastaaminen ovat jollaisenaan lisänneet osallisuuden kokemuksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportissa perheiden palvelututkimuksessa osallisuuden edellytyksistä todetaan, vanhempien oikeuksista tulla kuulluksi, mahdollisuudesta kertoa mielipiteensä ja vaikuttaa siihen toimintaan ja toiminnan suunnitteluun, johon he osal-

listuvat. Vanhempien osallisuuden kokemista voidaan vahvistaa kysymällä heidän mielipiteitä toiminnasta ja ottamalla niitä huomioon. Vanhempien ja työntekijöiden mielipide on yhtä tärkeää. Kysyminen ja toiveiden huomioonottaminen vahvistaa vanhempien kykyä päättää, mikä on hyväksi lapsen kasvulle ja kehitykselle. Vanhempien mielipiteiden hyödyntäminen ja toiminnasta tiedottaminen vahvistavat osallisuutta. (Perälä 2012, 52, Halme 2014, 77–78.)

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja aineiston analyysi

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa, siinä on pyritty huomaamaan niitä tekijöitä, mitkä ovat saattaneet vaikuttaa tutkimuksen eri vaiheisiin. Työympäristöstä tutkimusympäristönä kirjoitetaan seuraavassa osiossa enemmän. Tutkimuskysymyksien oli tarkoitus ohjata tutkimusta. Kyselyn kysymykset laadittiin käytännönläheisesti, kuitenkin siten, että vastauksista saisi tietoa tutkimuskysymyksiin.

Kyselyn vastaukset on tallennettu Excel-muotoon ja esitetty kuvioina. Kerätyn tiedon avulla on etsitty vastauksia yhteisöllisyydestä ja osallisuuden kokemuksista. Aineiston analyysi ja johtopäätökset muotoutuivat vasta sen jälkeen kun sain luettavakseni olennaisesti tutkimuskysymyksiä käsittelevää lähdekirjallisuutta. Aineisto tuli lukea uudelleen uuden tiedon näkökulmasta. Kuvioilla esitettyihin kysymyksiin vertaistuesta ja emotionaalisesta tuesta voitiin tarkastella uuden tiedon näkökulmasta syvällisemmin.

Aineiston analyysi tehtiin maaliskuun 2015 aikana. Pyrkimykseni oli käsitellä aineistoa ulkopuolisena ja tarkastella asioita tutkijan silmin. Aineiston käsitteleminen vaati irrottautumista työntekijän roolista. Avoimet kysymykset muskaritoiminnan kehittämistä käsiteltiin muusta aineistosta erikseen. Yritin ajatella asioita ja kysymyksiä uudella tavalla, ja vapauttaa itseni aiemmista työn tekemisen kautta kehittyneistä rutiineista.

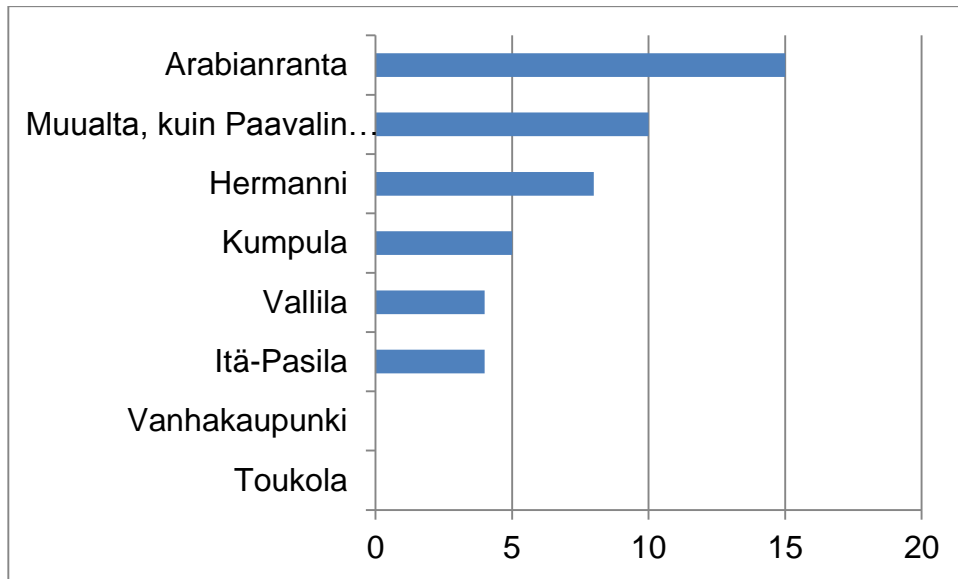
5.4 Tutkimusympäristönä työympäristö

Suurin osa lapsiperheistä on Paavalin seurakunnan lapsi- ja perhetyön toimintaan osallistuvista lapsiperheistä ovat opinnäytetyön tekijälle jollakin tavalla tuttuja. Mielestäni kysely oli aineistonkeruumenetelmänä luotettavampi kuin esimerkiksi teemahaastattelu. On mahdollista, että olisin voinut valita sellaiset haastateltavat, joilta saisin mahdollisimman hyvät vastaukset. Koska aineisto kerätään kyselyllä, oli helpompi asettaa itsensä asioiden ulkopuolelle, tarkastella tutkimuskysymyksiä ilman että ne olisivat sidoksissa tuttuihin henkilöihin tai omaan työympäristöön.

Asiakaskunnan tyytyväisyyttä kysymällä voi kehittää toimintaa. Se antaa mahdollisuuksia, mutta siinä on omat riskinsä. Tarkoituksena oli pohtia tutkimuskysymyksiä niihin liittyvistä teemoista käsin, ei niinkään toimintaympäristön kautta. Samat yhteisöllisyyttä rakentavat teemat voisivat löytyä mistä tahansa ympäristöstä, jossa ihmiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Kyselyn kysymykset rajoittuvat seurakunnan toimintaan, mutta muuten tavoitteiltaan, tutkimus voitaisiin toteuttaa sellaisenaan jossakin toisessa perheiden toimintaympäristössä.

5.5 Vastaajien perustiedot

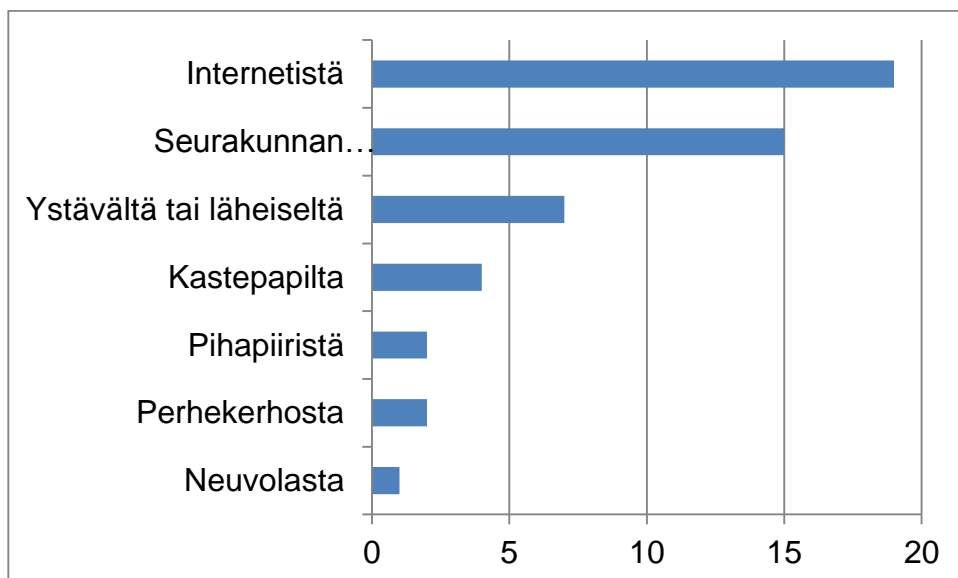
Tutkimusaineisto kerättiin helmikuussa 2015 muskariin osallistuvilta vanhemmilta. Suurin osa vastaajista oli lasten äitejä. Yli puolet vastaajista oli pienten vauvojen ja alle kaksi vuotiaiden lasten vanhempia. Kolmasosalla vastaajista oli kolmevuotiaita tai sitä vanhempia lapsia. Melkein kaikki vastaajista olivat iältään 29 vuotiaita ja sitä vanhempia.

KUVIO 1. Vastaajien asuinalueet.

Summat, N=48

Lähes viidesosa muskareiden osallistujista tulee muulta kuin Paavalin seurakunnan asuinalueelta. Vielä silloin, kun Paavalin seurakunnan kolmantena toimipaikkana oli Toukolan seurakuntakoti, muskarilaisia kävi Toukolasta ja Vanhankaupungin alueelta. Seurakuntakoti Keula Arabianrannassa otettiin käyttöön tammi-kuussa 2013. Muskaritoiminta aloitettiin Arabianrannan tilassa syyskuussa 2013.

KUVIO 2. Mitä kautta vastaaja oli saanut tiedon muskaritoiminnasta?

Summat, N=48

Ennakkoajatus oli, että tietoa lapsi- ja perhetyön toiminnasta saadaan parhaiten katepapilta tai muissa henkilökohtaisissa kohtaamisissa. Internet on tänä päivänä nopea ja monikäyttöinen, ja sen käyttö yleistyy koko ajan. Toimintaa ja tapahtumia haetaan erilaisilla hakukoneilla ja tietoa halutaan nopeasti. Toki, henkilökohtaisessa kohtaamisessa voidaan vahvistaa se, mikä on jo löytynyt seurakunnan kotisivulta tai toimintaesitteestä.

Helsingin seurakunnilla on yhteinen sivusto, jota kautta haetaan seurakuntayhtymän tiedotuksen mukaan, eniten tietoa erilaisista tapahtumista, josta löytyy muskarit –hakusanalla tietoa ja linkki seurakunnan omalle sivulle. Google –hakukoneella haku: muskarit helsinki, Paavalin seurakunnan muskarit näkyvät sponsoitujen mainossivujen jälkeen ensimmäisenä. Toisaalta, on hyvä ottaa huomioon, että googlen ominaisuuksiin kuuluu arvata käyttäjän hakuja.

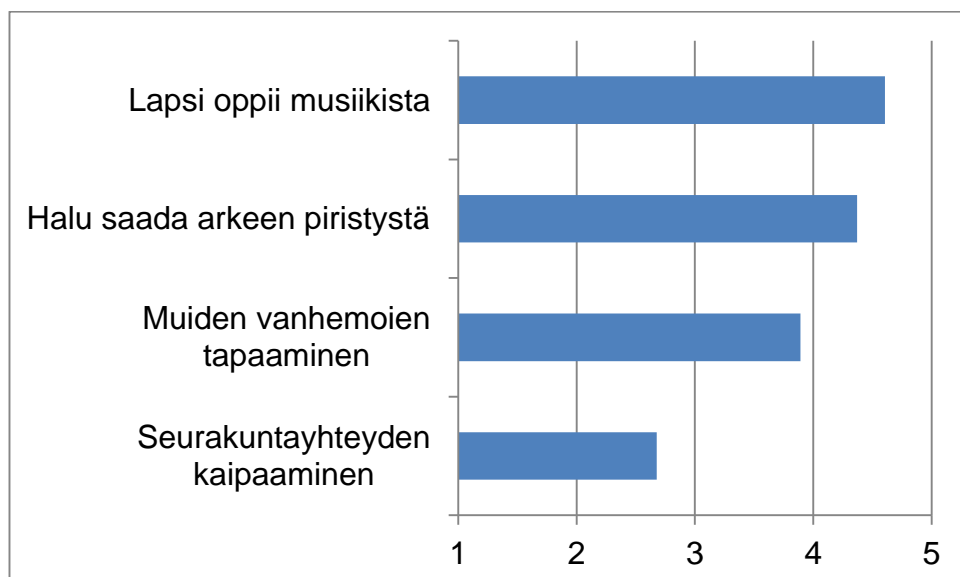
Tiedotuksesta vastaava pappi päivittää seurakunnan kotisivuja, tapahtumia ja uutisia sekä lasten ja perheiden toimintaa. Ajankohtaisia tapahtumia päivitetään myös Paavalin lapset ja perheet –facebook –sivulle ja Paavalin seurakunnan facebook –sivulle. Tiedotus on uudistunut lapsi- ja perhetyön uutiskirjeen muodossa. Uutiskirje tavoittaa Paavalin seurakunnan toimintaan viimeisen neljän vuoden aikana osallistuneita. Uutiskirje lähetetään 1-2 kertaa kuukaudessa. Tutkimusaikana kirjettä lähetettiin 548 osoitteeseen. Kirjeessä kerrotaan ajankohtaisista tapahtumista ja muiden muassa toimintaan ilmoittautumisajoista. Uudet muskariryhmät kootaan netti-ilmoittautumisilla syyskauden alussa. Mukaan toimintaan voi tulla myös kesken kauden, jolloin käytännön asioista sovitaan työntekijän kanssa. Työntekijä katsoo, missä ryhmissä on tilaa ja miten ilmoittautuminen käytännössä tehdään.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Kiinnostavaa muskaritoimintaa

Vanhemmilta kysyttiin muskariin osallistumisesta, mikä saa heidät tulemaan mukaan toimintaan. Muskaritoiminta ja perhetyö ovat tilastojen mukaan seurakunnan kasvava työmuoto. Osallistumisesta kysyttäessä, tarkoituksena oli saada tietoa perheiden tarpeesta olla yhteydessä seurakuntaan.

Yhteisöllisyydestä puhuttaessa oleellista on yhdessä oleminen ja tekeminen. Elämyksiä korostavan aikana vaaditaan kykyä vain olla tilanteissa, joissa ei välttämättä tehdä mitään erityistä. Ajan antamisella, yhdessä olemisella ja tekemisellä perheet voivat tarjota tukea toinen toisilleen. (Leppiman 2010, 168–169.) Muskarissa se voi olla sylissä olemista ja juttelemista. Lapselle on tärkeää leikkiminen toisten lasten kanssa ja yhteinen aika vanhemman kanssa. Muskarin yhteydessä toimiva muskarikahvila mahdollistaa vapaan olemisen ja keskustelun toisten perheiden kanssa.

KUVIO 3. Muskariin osallistumisen syyt

1=Täysin eri mieltä, 5=Täysin samaa mieltä,

Keskiarvot, N=48

Vanhemmat kokevat muskaritoiminnan ja siihen osallistumisen lapsen tarpeiden kautta. Ajatellaan, että lapsi nauttii toisten lasten seurasta ja tarvitsee mielekästä tekemistä ja vaihtelua päivään. Tosiasiassa voi kuitenkin olla niin, että vanhemmat itse asiassa tarvitsevat vaihtelua päivään ja virkistäviä hetkiä. Virikkeiden tarjoaminen lapselle saattaa siten osittain olla aikuislähtöistä. Vanhempi ehkä huomaa lapsen kiinnostuksen kohteita, ja sitä kautta haluaa tarjota lasta kiinnostavia virikkeitä enemmän lapselle. Lapsen kiinnostuminen innostaa vanhempaa. Vanhempi toimii tilanteessa luontaisesti, enemmän vaistonsa varassa kuin tietoisesti. Lopputuloksena on yhteinen nautinto, ja toiminta koetaan siten mielekkääksi.

Muskariin tullaan virkistymään ja saamaan samalla lapsen arkipäiviin piristystä ja rytmiä. Muskari on toimintana sellaista, johon vanhempi voi osallistua yhdessä lapsen kanssa. Olosuhteet ovat turvallisia ja viihdyttäviä molemmille. Musiikista nauttiminen yhdistää sekä aikuisia että lapsia. Lapsen kokemusta voi havainnoida sillä, että hän hiljenee ja aloittaa kuuntelemisen musiikin alkaessa, ja alkaa liikkumaan ja ääntelemään musiikin mukana. Musiikkiin reagoidaan jollakin tavalla. Siitä voi havaita, että lapsella on ollut myös jokin aikaisempi kokemus musiikista, ja on tapahtumassa jotakin sellaista, mikä on lapselle ennestään tuttua.

Vanhemmat haluavat, että lapsi tapaa muita lapsia ja että lapsella on harrastus. Lapsi halutaan tuoda muskariin, koska koetaan että lapsi viihtyy ja nauttii musiikista. Muskari tuo vaihtelua päivään, ryhdittää arkea ja sitä pidetään tärkeänä vanhemman ja lapsen yhdessäoloaikana. Vanhemmat kiinnittivät huomiota lapsen ryhmässä toimimiseen ja sen oppimiseen. Lapselle haluttiin ryhmässä olemisen kokemuksia, virikkeitä ja oman ikäistä seuraa.

Joillakin vanhemmista oli aiempia kokemuksia seurakunnan muskaritoiminnasta perheen vanhempien lasten kanssa ja halusivat tuoda kuopuksen samaan toimintaan. Perinteisiä lastenlauluja toivottiin uusien laulujen lisäksi. Musiikin ja laulamisen avulla vanhemmat saavat uusia keinoja lapsen viihdyttämiseksi, ja toivovat, että lapsi oppisi musiikista.

6.2 Osallisuuden kokemukset

Vanhemmilta kysyttiin, mikä on tärkeää ja kuinka tärkeäksi he kokevat eri sisällöt muskarissa. Kysymys tehtiin siitä näkökulmasta, mitä muskarissa tapahtuu ja mihin vanhemmat kiinnittävät eniten huomiota. Tarkoituksena oli saada tietoa muskarin kehittämiseksi asioista, joihin voitaisiin kiinnittää tulevaisuudessa enemmän huomiota.

Sosiaaliset suhteet ja positiiviset kokemukset ovat tärkeitä voimavaroja perheille. Puhutaan sosiaalisesta tuesta ja pääomasta, joilla on vaikutusta perheen hyvinvointiin. Perustekijöitä ovat sosiaaliset tukiverkostot. Jo ajatus siitä, että elämään kuuluu muitakin ihmisiä lisää hyvinvointia. Tukiverkosto mahdollistaa tuen vastaanottamisen ja tarjoamisen. Seurakunnan muskaritoimintaan osallistuvien toisilleen tarjoamaa apua ja elämänkysymysten jakamista voidaan pitää sosiaalisena tukena. (Leppiman 2010, 63, 69.)

Yhdessä harrastaminen mahdollistaa vanhemman ja lapsen yhdessä olemisen. Toiminnan aikana voi hetkeksi irtaantua vanhemmuuden velvoittavuudesta ja saada kokemuksia arjen hallinnasta. Harrastusten myötä siirrytään kodin ulkopuolelle ja samalla virkistytään. Sitä kautta vanhemmat saavat voimavaroja arjen hallintaan. Puuttuvat taloudelliset mahdollisuudet saattavat olla esteenä harrastamiseen ja perheen harrastusverkostojen löytymiseen. (Leppiman 2010, 142–143.)

Lasten ja lapsiperheiden tuen tarpeesta kerrotaan THL:n raportissa 4/2012. Lapsiperheiden tuen tarpeet kohdistuvat useammin lapsen kasvuun ja kehitykseen kuin vanhempänä toimimiseen tai perheen tilanteeseen. Yleisimpiä lapsen liittyviä huolia ovat psykososiaaliseen kehitykseen, fyysiseen terveyteen ja oppimiseen liittyviä huolia. Vanhempaan toimimiseen liittyviä yleisimpiä huolia ovat perheen yhteisen ajan riittämättömyys, parisuhteen ongelmat tai taloudelliset vaikeudet. (Halme 2014, 36.)

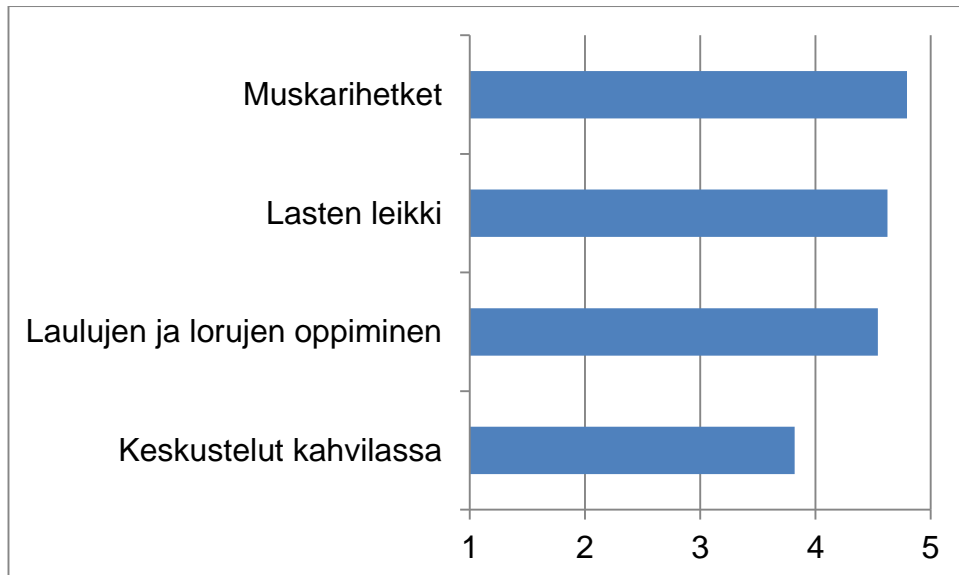
Vanhemmat pyytävät helpommin apua lapsen kasvuun ja kehitykseen kuin perheen tilanteeseen tai parisuhteen ongelmiin liittyvissä kysymyksissä. Esimerkiksi perheen päihdeongelmissa lapset voivat jäädä näkymättömiksi. Sosiaalisen elämän ja arjen moni muotoistuminen selittävät osittain sitä että osa vanhempien tuen tarpeista jää palveluntarjoajilta huomaamatta. (Halme 2014, 95–96.)

Vanhempien osallisuuden tukemisessa ensisijaista on luottaa vanhempien omiin kykyihin auttaa lasta kasvamaan ja kehittymään. Tietoa jaetaan siitä, miten menetellään, kun lapsen kanssa ilmaantuu ongelmia, ja tuetaan vanhempia päätöksen teossa ongelmien ilmetessä. Osallisuuden tukemiseen kuuluu myös perheelämän hallintaan saamisen tukeminen ja vanhempien rohkaisu hankkimaan tietoa, joka auttaa heitä ymmärtämään lasta paremmin. Osallisuuden tukemisessa on tärkeää vanhempien kannustaminen pyytämään apua, oppimaan uusia tapoja lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Vanhempien on tärkeää ymmärtää lapsensa rajoitteet, mutta myös uskoa itseensä hyvänä vanhempana ja huomioida lapsen vahvuudet. (Halme 2014, 75.)

THL:n raportissa tuesta ja osallisuudesta lasten ja perheiden parissa tehtävästä työstä, luetellaan yleisimpiä huolen aiheuttajia perheen arjessa. Niitä ovat vanhempana jaksaminen, yhteisen ajan riittämättömyys lapsen kanssa ja huolet omista vanhemmuuden taidoista. Vaikeampia ongelmia kuten, yksinäisyyttä, parisuhdeongelmia, taloudellisia vaikeuksia, päihde- ja mielenterveysongelmia tai lähisuhdeväkivaltaa on vaikea havaita ja niihin perheessä vaikeampi pyytää apua. Raportissa todetaan perheiden saavan paremmin apua lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa. (Halme 2014, 95–96.)

Osallistumista ja osallistumattomuutta seurakunnan perhetyöstä tutkittaessa, tilaisuuksissa koetaan tärkeäksi ilmapiiriin liittyvät asiat ja perheiden sosiaaliset tarpeet. Oleellisia asioita osallistumisen edistämiseksi ovat positiivinen ja ymmärtäväinen ilmapiiri ja se, että toiminta tai tilaisuus koetaan omaksi. Hengellisyden toteutuminen elämässä ei välttämättä vaadi yhteisön toimintaan osallistumista. Sosiaalisia tarpeita katsotaan olevan yhdessä laulaminen, harrastustoiminta ja omaan elämään liittyvistä asioista keskusteleminen toisten kanssa. Elä-

mäntilanne, jokin tuttu seurakunnan toiminta tai tutut ihmiset voivat saada ihmisen osallistumaan, johonkin toiseen seurakunnan hengelliseen tilaisuuteen. (Wathén 2006. 183–184, 186–187.)

KUVIO 4. Tärkeät asiat muskarissa

1=Täysin eri mieltä, 5=Täysin samaa mieltä

Keskiarvot, N=48

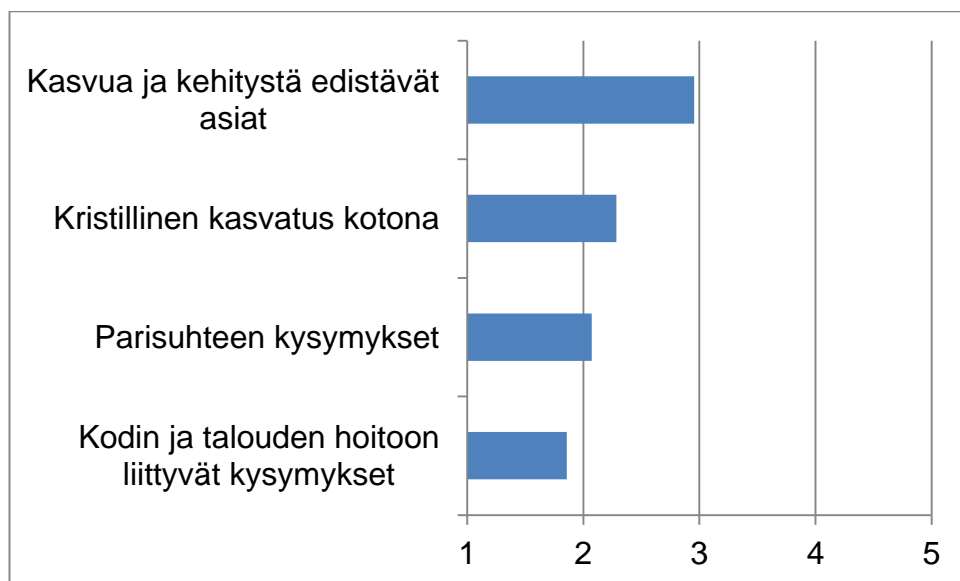
Yhteiset muskarihetket ja lasten leikkiminen, ja se kun vanhemmat tutustuvat toisiinsa ja olla yhdessä, ne lisäävät yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Keskustelun aiheita ovat lasten asiat ja aivan tavalliset arkipäivän asiat, ja niistä muodostuukin samankaltainen ajattelu ja niiden kautta voi luoda uusia ystävyysuhteita. Samanlainen elämäntilanne ja yhteinen muskariharrastus yhdistävät vanhempia ja lapsia, ja sitä kautta saa positiivisia kokemuksia ja voimavaroja elämään.

Jos vanhempi vaikka tulee lapsen kanssa yksin ensimmäisellä kerralla, eikä tunne entuudestaan muita seurakunnan alueella asuvia perheitä, mutta yhteisen tekemisen ja hyvän ilmapiirin kautta voi muskarikahvilassa löytää luontevan tavan tutustua uusiin ihmisiin. Keskustelun avaaminen tuntemattoman kanssa voi olla vapaata ja luontevaa, kun saa puhua ensin lapsesta ja harrastuksesta. Tutustumisen jälkeen voi saada syvällisempää ystävyyttä ja sosiaalista tukemista. Pikkulapsivaihe perheessä saa ihmisen osallistumaan seurakunnan harrastustoimintaan.

6.3 Tukea vanhemmuuteen

Vertaistuen merkityksestä pyrittiin saamaan tietoa erilaisilla perheen elämää koskevilla asioilla. Kysymys muotoiltiin sitä taustaa vasten, että vanhemmat keskustelvat perheen asioista muskarissa toisten vanhempien ja työntekijän kanssa. Kysymysten tarkoituksena oli saada tietoa vanhempien keskinäisten keskustelujen ja työntekijän kanssa käytyjen keskustelujen eroavaisuuksista.

Perheissä usein arvostetaan harrastamista, liikuntaa ja toiminnallisuutta, virikkeitä lapselle, mutta se ei välttämättä tarkoita sitä, että heillä itsellään olisi mahdollisuuksia sitoutua harrastuksiin. Vanhemmat eivät välttämättä suoraan mainitse huonoa taloudellista tilannettaan, vaikka se olisi suurimpia pulmia arjen hallinnassa. Taloudelliset vaikeudet koetaan häpeäksi ja niitä salataan. Taloudellisen hyvinvoinnin puute koetaan helposti epäonnistumisena, ja siitä syyllistään helpommin itseään kuin yhteiskuntaa. (Leppiman 2010, 145–146, 168.)

KUVIO 5. Toisten vanhempien kanssa käydyistä keskusteluista saatu tuki
1=Täysin eri mieltä, 5=Täysin samaa mieltä

Keskiarvot, N=48

Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista vanhemmat keskustelevat helpommin kuin ongelmallisemmista elämänkysymyksistä, kuten talouden hoito tai parisuhteen ongelmat. Lasten kristillinen kasvatus koetaan tämän päivän tutkimusten valossa yksityiseksi, eikä se tämänkään kuvion perusteella näyttäisi olevan ensimmäisten keskusteluaiheiden joukossa.

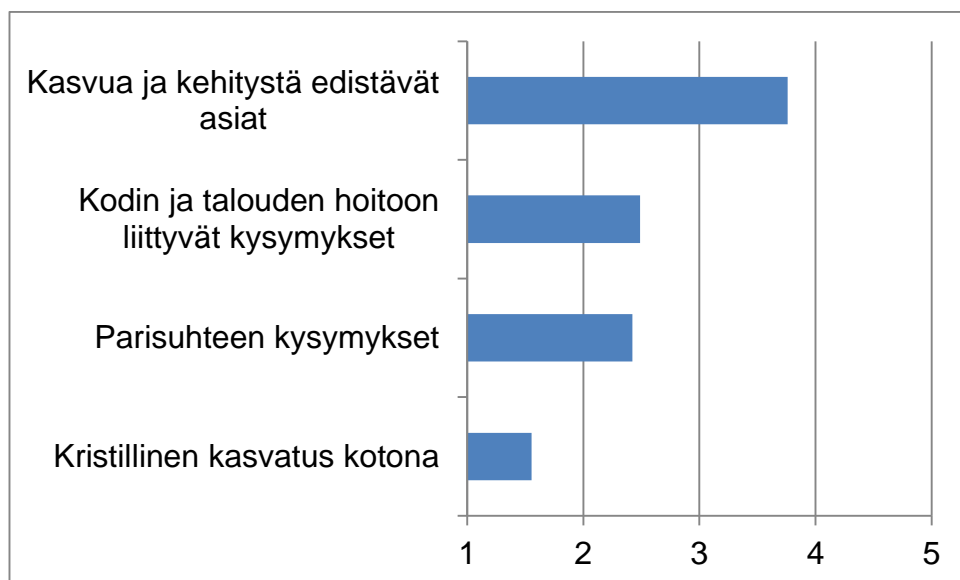
Vanhemmat jakavat mielellään tietoa lasten kasvatukseen ja kehitykseen liittyvistä asioista, ehkä omia vanhemmuuden taitoja halutaan myös sitä kautta vahvistaa. Usko itseensä hyvänä vanhempana sitä kautta vahvistuu. Vanhemmilla on helpompi pyytää apua toisilta vanhemmilta lasten asioissa kuin työntekijöiltä. Vanhemmat rohkaisevat toinen toistaan tiedon hankkimisessa ja haluavat ymmärtää lastaan paremmin.

Hyvässä ilmapiirissä toteutuvaan toimintaan haluaa mielellään osallistua, ja ehkä sellaisessa uskaltaa paremmin ilmaista elämän vaikeita asioita ja pyytää niihin apua. Hengellisyys elämässä tai kristillisestä kasvatuksesta keskusteleminen eivät välttämättä kerro ihmisen uskosta, hengellisestä ajattelusta tai lapsen kristillisestä kasvatuksesta. Muskarikahvilassa toteutuvat enemmänkin perheiden sosiaaliset tarpeet kuten, laulaminen yhdessä ja arkisista asioista keskusteleminen. Sosiaalisella tuella tarkoitetaan ihmisten välistä vuorovaikutusta ja toimintaa. Vuorovaikutustilanteissa tuotetaan ja otetaan vastaan erilaisia tukimuotoja. Leppiman erittelee, moniin sosiaalisiin tutkimuksiin perustuen, sosiaalisen tuen viiteen eri kategoriaan, mentaaliseen, emotionaaliseen, tiedolliseen, toiminnalliseen ja aineelliseen tukeen. Sosiaalisen tuen sanotaan tuottavan sosiaalista pääomaa. Sosiaalinen pääoma rakentuu vanhempien osallistumisella lasten harrastuksiin, heidän rohkaisemisesta ja yhteisestä ajasta ja tekemisestä. Tähän tutkimukseen liittyen, sosiaalisiin tutkimuksiin perustuvat kategoriat, emotionaalinen tuki ja aineellinen tuki ovat helpommin ymmärrettävissä käsiteltävien asioiden kannalta. (Leppiman 2010, 61–62, 167–169.)

Emotionaalisesta tuesta puhuttaessa tarkoitetaan huolehtimista, välittämistä ja empatiaa. Emotionaalinen tuki ilmenee auttamis- ja kuuntelemishaluna, rohkaisemisena ja uskona ihmisten kykyyn selviytyä omasta arkielämästään. Emotio-

naalinen tuki toteutuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa voi kokea itsensä hyväksytyksi vastoinkäymisistä huolimatta. Emotionaalinen tuki voi toteutua perheiden välillä vastavuoroisena, ja sitä kautta perheet saavat arvostusta yksilönä ja perheenjäsenenä. (Leppiman 2010, 167.)

Emotionaaliseen tukeen kuuluu läheisesti perheiden saama arvostustuki, josta Leppiman kertoo väitöskirjassaan. Arvostustuki tarkoittaa sosiaalista arvostamista ja tasa-arvoa. Siihen liittyy havaintojen tekeminen ja positiivisen palautteen antaminen. Perheen saama arvostus lisää luottamusta vanhempien kykyihin selviytyä ja tulla toimeen itsenäisesti entistä paremmin. Sosiaalisesta tuesta katsotaan olevan apua taloudellisten ja terveydellisten ongelmien vähentämisessä. (Leppiman 2010, 167.)

KUVIO 6. Seurakunnan työntekijän kanssa käydyistä keskusteluista saatu tuki
1=Täysin eri mieltä, 5=Täysin samaa mieltä
Keskiarvot, N=48

Seurakunnan työntekijän kanssa keskustellaan helpommin lasten kristillisestä kasvatuksesta kuin toisten vanhempien kanssa. Kodin ja talouden hoitoon liittyvistä asioista keskustellaan, mutta lapsen kehityksestä keskustellaan seurakunnan työntekijän kanssa eniten. Työntekijä voi olla eri tavalla empaattinen auttaessaan ja kuunnellessaan vanhempia kuin toiset vanhemmat. Työntekijän suh-

tautuminen vuorovaikutustilanteissa voi olla tiedollisempaa. Niiden kautta työntekijä on saanut laajempaa perspektiiviä, eikä ehkä itsellään sillä hetkellä ole omia pieniä lapsia, ja pystyy katsomaan perheen tilannetta kauempaa. Uskominen ihmisten kykyyn selviytyä vaikeistakin asioista on voinut työntekijällä rakentua sen kautta, että on nähnyt perhetyössä monenlaisia elämäntilanteita ja tarinoita.

Vanhemmat käyvät enemmän keskusteluja kysytyistä aiheista toisten vanhempien kanssa kuin työntekijän kanssa, muista kuin kristillisestä kasvatuksesta. Vanhemmat keskittyvät omaan lapseen ja kykyihin omasta vanhemmuudesta enemmän kuin esimerkiksi jonkin toisen vanhemman jaksamiseen. Työntekijä voi tarjota tukea eri tavoin kuin jokin toisista vanhemmista, ja tietoisesti lähestyä jotakin perhettä enemmän, tehdä havaintoja, rohkaista ja antaa positiivista palautetta.

6.4 Muskaritoiminnan kehittäminen

Muskaritoimintaa pidetään monipuolisena ja mielekkäänä. Tyytyväisyyttä lisäävät hyvin valmistellut muskarihetket, joissa on huolella mietitty kokonaisuus yksityiskohtia myöten. Suurin osa vastaajista piti musiikkivalikoimaa riittävänä ja soittimien ja erilaisten virikkeiden käyttöä riittävänä. Musiikkiin liittyvinä kehittämisehdotuksina vanhemmat toivoivat haasteellisempaa ja tavoitteellisempaa musisointia. Musiikkiin yhdistettyjä muita taidemuotoja, kuten draamaa ja tanssia toivottiin enemmän ja erilaisten soittimien käyttöä ja enemmän perinteisiä lastenlauluja. Hengellisyyteen vanhemmat eivät juurikaan kiinnittäneet huomiota avoimien kysymysten vastauksissa. Toiveet liittyivät pikemmin tiloihin, lasten olemiseen ja musiikkiin.

Toimintaan osallistuminen oli mahdollistunut monelle, koska se ei ole kovin kallista, muihin harrastuksiin verrattuna. Lapsen ja vanhemman yhteinen hetki koettiin tärkeäksi. Osa vastaajista piti tärkeän ilmapiiriä ja kiinnittivät huomiota työntekijän läsnäoloon. Erityistä kiitosta saivat työntekijän kannustus, kuuntelemisen taidot ja vapaan sylin tarjoaminen silloin, kun vanhemmalla on kädet täynnä työtä.

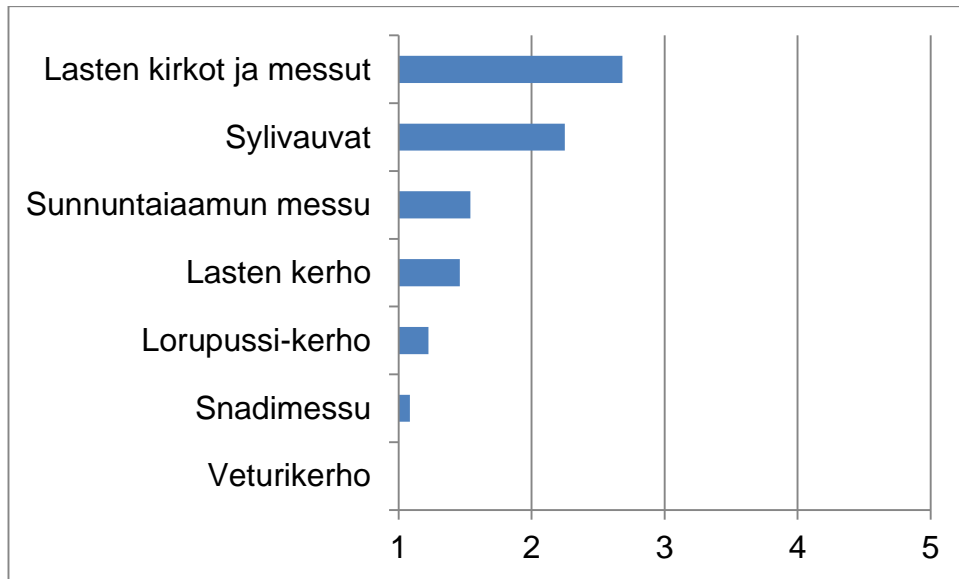
Vanhemmat kokivat tärkeäksi, että toiminta rytmittää arkea ja perheen viikko-ohjelmaa. Muskari oli monelle viikon odotetuin lapsen ja vanhemman yhteinen toiminta. Kirkon järjestämä perhetoiminta on tuottanut tyytyväisyyttä monissa perheissä, siitä on saatu iloa ja apua elämään.

Muiden vanhempien kanssa keskusteluja toivottiin enemmän, ja työntekijän tukea tutustumisvaiheessa, esimerkiksi muskarilaisten esittäytymistä kauden alussa ja uusien muskareiden vastaanottamista muskarihetken alussa. Rajojen asettaminen lapsille koetaan haasteeksi. Rajattomuus ja ryhmän levottomuus oli aiheuttanut huolta enemmän vanhemmissa, jotka seuraavat tapahtumien kulkua vierestä. Vierestä seuraaminen koettiin vaikeammaksi kuin lasten levottomuus itsessään.

Muskarikahvilan tarjoilu koettiin suurimmassa osassa vastauksista hyväksi ja siitä saatiin kiitosta. Osassa vastauksista toivottiin terveellisyyttä tarjoiluun. Ja ajateltiin, että terveellinen tarjoilu voisi olla perusteena muskarimaksun nostamiseen. Tilojen kehittämis ehdotuksina toivottiin lasten leikkitilojen parantamista ja muskaritilan akustisuuden parantamista.

6.5 Seurakunnan toiminnan kehittäminen

Seurakunnan toiminnan kehittämiseksi vanhemmilta kysyttiin heidän osallistumisesta muuhun lapsi- ja perhetyön toimintaan. Tarkoituksena oli saada tietoa kuinka paljon perheet osallistuvat seurakunnan jumalanpalveluselämään ja muuhun perhekerhotoimintaan. Ajatuksena oli, että tarvittaisiinko muskaritoiminnassa parempaa tiedotusta muusta toiminnasta, ja kuinka tietoisia vanhemmat ovat erilaisista mahdollisuuksista. Lasten kerhoilla tarkoitetaan lasten päiväkerhoja. Lorupussi, Sylivauvat ja Veturikerho ovat viikottain kokoontuvia perhekerhoja. Snadimessu on aikuisille suunnattu viikkomessu.

KUVIO 7. Muuhun seurakunnan toimintaan osallistuminen

1=Ei lainkaan, 5=Usein

Keskiarvot, N=48

Monet vastaajista käyvät useammassa seurakunnan viikkotoiminnassa muskarin lisäksi. Etukäteisoletus oli, että viikkotoimintaan osallistuvat ovat samoja perheitä, jotka käyvät lasten kirkoissa ja messuissa. Lasten kirkkoihin ja messuihin tulee enemmän niitä perheitä, jotka eivät osallistu viikkotoimintaan. Viikkotoimintaan osallistuvista perheistä monet tuntevat toisensa varsin hyvin ja välittävät tietoa toinen toiselleen seurakunnan tapahtumista.

Muutamassa vastauksessa toivottiin perhetoimintaa arki-iltoihin, ja perusteluna oli, että pääsisi myös silloin mukaan toimintaan, kun lapsi menee päiväkotiin ja vanhempi menee töihin. Seurakunnan muusta toiminnasta parempaa tiedottamista toivottiin muskarissa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Perheiden seurakuntayhteyden rakentumiseksi tarvitaan paikkoja ja harrastusmahdollisuuksia, joihin pienten lasten kanssa voi tulla. Sitä kautta voi syntyä yhteys seurakuntaan ja siten on helpompi myöhemmin osallistua myös jumalanpalveluselämään ja muuhun seurakunnan toimintaan. Kun lapset viihtyvät, vanhemmat kokevat osallistumisen vaivattomaksi, he kertovat kokemuksistaan myös muille samassa elämäntilanteessa oleville. Osallistumisen ja kokemisen kautta seurakunta tulee perheille tutuksi, sen toiminta-ajatus ja arvomaailma. Myönteinen huomio ja rohkaisu seurakuntalaisilta ja seurakunnan työntekijöiltä kannustavat vanhempia ajattelemaan, että tuohon yhteisöön on mieluista kuulua. (Kinnunen 2011. 138.)

Lapsen kasvu, oppiminen ja kypsyminen tapahtuvat sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa. Kasvaakseen, lapsi tarvitsee mahdollisuuksia olla aikuisten kanssa, seurata heidän tekemisiään, kuunnella keskusteluja ja olla mukana kokemassa ja tekemässä arkisia asioita heidän kanssaan. Vanhempien kanssa tekemällä ja olemalla lasten myönteistä kasvua voidaan tukea. Seurakunnan toimintaan osallistumalla lapset voivat nähdä monenlaisia perheitä ja monenlaista perhe-elämää, ja sitä kautta oppia elämän moninaisuudesta. Seurakuntaan sitoutumiseksi tarvitaan lapsen hengellisen kasvun tukemista, kokemusta yhteisöllisyydestä ja jossa toisten perheiden kohtaamista ja ystävyyttä. (Kinnunen 2011. 143–144, 155–156.)

Seurakunnan muskaritoiminta tukee jo sinänsä lasten tunne-elämän sosiaalisten taitojen vahvistumista musiikin ja toiminnan kautta. Näiden taitojen vahvistaminen jo varhaisessa vaiheessa on tärkeää, koska sitä kautta voidaan vaikuttaa myöhempien ongelmien syntymiseen. Muskaritoiminnassa toteutuvat, siihen osallistumisen ja mukanaolon kautta, vanhempien jaksamisen tukeminen ja vanhemman ja lapsen yhteinen aika, missä vanhemmuuden taidot kehittyvät.

Suurin osa muskarilaisista on alle yksi vuotiaiden vanhempia, heistä eniten äitejä. Muskaritoiminta tavoittaa myös muiden Helsingin seurakuntien alueilla asuvia perheitä. Muskaritoimintaan osallistuvat vanhemmat ovat suurimmalta osaltaan 29 vuotiaita ja sitä vanhempia. Tietoa seurakunnan toiminnasta haetaan netistä, ja siitä kerrotaan ystäväperheille.

Muskari on vanhemman ja lapsen yhteinen harrastus, josta molemmat nauttivat. Muskariin tullaan virkistymään ja saamaan arkipäiviin virikkeitä. Toiminta rytmittää perheen arkea ja siihen osallistuminen on mahdollista perheen taloudellisista tekijöistä riippumatta. Olosuhteet ja ilmapiiri koetaan turvalliseksi ja viihtyisäksi. Muskari on kokonaisuudessaan hyvä kokemus osallistuville perheille.

Muskaritoiminta mahdollistaa sosiaalisen tuen saamisen työntekijöiltä ja toisilta vanhemmilta. Vanhemmat ja lapset löytävät uusia ystävyysuhteita toiminnan kautta. Vanhemmat saavat tukea lasten kasvatukseen työntekijältä ja toisilta vanhemmilta. Muskariharrastus tuo virkistystä ja iloa elämään. Työntekijän tuen tarjoaminen on kannustusta ja rohkaisua, kuuntelemista ja aikaa. Keskustelut työntekijän kanssa ovat enemmän henkilökohtaisia kuin toisten vanhempien kanssa.

8 POHDINTA

Seurakuntatyöltä toivotaan eri-ikäisten kohtaamispaikkoja. Voisiko työn painotus tulla siitä ajattelusta, että olisimme kaikki yhtä? Seurakuntatyön voisi mieltää koskemaan kaikkia tasapuolisesti ja tasavertaisesti. Voikin olla, että ihmisten jakaminen eri ikäluokkiin ja elämänvaiheisiin on enemmän työntekijöiden näkökulmasta käsin ajateltua kuin seurakuntalaisten. Kirkon toiminnan uudistuminen ja muuttuminen ovat välttämättömiä, jotta kirkko pystyisi olemaan merkittävä toimija yhteiskunnassa. Kirkon toimintaympäristöön vaikuttavat yhteiskunnan ja hengellisyiden muutokset. Kristinuskon sanomasta ei tarvitse luopua. Kirkon toimintamuotoja tulee kuitenkin voida arvioida ja uudistaa. Samoin, seurakunnan omaan toiminta-ajatukseseen voidaan työntekijöinä itsekkin uskoa ja luottaa, ja rakentaa työtä sen perustehtävästä käsin, muuttaa ja suunnata rohkeammin katse ihmisten elämässä läsnä olevaksi palveluyhteisöksi. (Hauta-aho 2009. 63–65.)

Eräässä seurakuntaneuvoston iltakoulussa keskustelimme kasvatuksen toiminnasta ja sen kehittämisestä. Ryhmän keskustelussa huomioni kiinnittyi erääseen elämänkaariajatteluun, jossa voitiin havaita kaksi merkittävää jaksoa ihmisen elämässä. Ensimmäinen vaihe oli vauvasta nuoruuteen, keskustelua siitä, mitä asioita ihmisen elämässä silloin tapahtuu ja miten olemme seurakuntana mukana heidän arjessaan. Toinen vaihe oli avioliitosta perhe-elämään, jossa ihminen etsii uudenlaista rakennetta elämäänsä.

Toiminnan kehittämiseksi tarvitaan totuttujen toimintatapojen kyseenalaistamista, voidaksemme muuttaa ja uudistaa seurakuntatyötä. Toimintaa tuleminen tulisi tehdä mahdollisimman helpoksi. Työyhteisössä olisi tärkeää kiinnittää huomiota hyvään asiakaspalveluun ja tasavertaisuuteen. Hyvällä ensikohtaamisella voitaisiin tarjota kokemus, että henkilö haluaa tulla mukaan toimintaan jo pelkäänsen sen vuoksi. Tarvitsemme seurakuntarakenteen rohkeaa uudistamista ja työalojen välistä yhteistyötä voidaksemme palvella paremmin seurakuntalaisten tarpeita ja kiinnittää heitä paremmin osaksi yhteisöä.

Ajatellaan että, seurakunnassa ei ole elinvoimaista nuoria aikuisia kokoavaa toimintaa. Muskariperheiden ikäjakaumasta voidaan huomata, että lähes kaikki osallistujat sijoittuvat tilastoissa nuorten aikuisten joukkoon.

Tapasin muutama viikko sitten erään päiväkodin johtajan. Keskustelimme tovin perhetyöstä, vanhempien verkostoitumisesta, kaupunkioloista ja perheiden yksinäisyyden kokemuksista. Seurakunnan perhetyö ja muskaritoiminta saivat aivan erityistä palautetta päiväkodinjohtajalta. Valtaosa päiväkodissa aloittavien lasten vanhemmista tuntee toisensa entuudestaan, koska ovat käyneet seurakunnan perhekerhoissa ja vauva- ja tenavamuskareissa. Perheet ovat tutustuneet toisiinsa osallistuessaan seurakunnan kokoavaan toimintaan. Yhteistoiminnan aloittaminen päiväkodeissa ja myöhemmin kouluissa helpottuu sen ansiosta, koska perheet tuntevat toisensa entuudestaan.

Ihmisen elämänkaaren aikana vauvan syntyminen ja pikkulapsivaihe on yksi herkkyysvaihe, jolloin elämän sisältö ja perheen rakenne muuttuvat. Aikuisuudessa ja perheessä etsitään uutta suuntaa ja olemisen tapaa elämään. Perherakenteen muuttuessa tarvitaan myös tukea vaikeisiin elämänkysymyksiin. Voisiko seurakunta olla merkittävänä yhteisönä tukemassa tärkeissä elämänvaiheissa ja vastata niistä tuleviin kysymyksiin? Toiminnalla tulisi olla jokin seurakuntalaisista lähtevä tarve. Ajattelua tulisi muuttaa enemmän siihen suuntaan, missä meitä tarvitaan, eikä niinkään sitä, mihin me tarvitsisimme seurakuntalaisia.

Muskaritoimintaa voisi kehittää kiinnittämällä tarkempaa huomiota varhaisiän musiikillisiin valmiuksiin lapsilla. Vanhempien kanssa voisi keskustella enemmän musiikkikasvatuksen tarjoamasta tiedosta vanhemmille ja lapsille, kuten niistä seikoista, miten lapsi reagoi musiikkiin ja miten hän kokee omien vanhempien kanssa harrastamisen ja toiset lapset. Musiikkikasvatuksesta ja tiedosta, mitä on kaiken taustalla, voitaisiin vaikuttaa muskarin ilmapiiriin positiivisella tavalla. Vanhempien tietoisuus, kuinka paljon yhteisestä tekemisestä on hyötyä perheelle ja lapsen kehitykselle, lisäisi muskariharrastuksen arvostusta.

Olisiko seurakunnan työntekijöillä uskallusta, keinoja ja aikaa kohdata vaikeitakin elämän kysymyksiä muskariperheiden kanssa? Muskarikahvilan toimintaa voisi

kehittää siten, että siellä olisi läsnä aina joku seurakunnan työntekijöistä valmiina keskustelemaan vanhempien kanssa. Sen lisäksi tai sen rinnalle, muskarikahvilaan voisi kutsua vanhempien toivomia asiantuntijoita keskustelemaan perheen arkeen liittyvistä kysymyksistä.

LÄHTEET:

- Halme, Nina; Vuorisalmi, Merja & Perälä, Marja-Leena 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Raportti 4/2014. Työntekijöiden näkökulma. Tampere: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Hauta-aho, Henna & Tornivaara, Sanna-Maaria 2009. Kirkosta kiinni. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Kirkkohallitus. Kirkkopalvelut ry. Helsinki: Kirjapaja.
- Helsingin tilastollinen vuosikirja 2014. Helsingin kaupungin tietokeskus: Helsinki.
- Holländer, Ann-Mari, Helle, Arto, Ojell, Raija, Pulkkinen, Hanna, Saarinen, Seija, Pohjola, Kirsi, Sotamaa, Iris & Suurnäkki, Jani (toim.) 2013. Lapset seurakuntalaisina 2013. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Huotilainen, Minna 2011. Musiikillinen vuorovaikutus ja oppiminen sikiö- ja vauva-aikana. Teoksessa Louhivuori, Jukka, Paananen, Pirkko & Väkevä, Lauri (toim.) Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Vaasa: Suomen musiikkikasvatusseura. 121–130.
- Kinnunen, Saara 2011. Lapsen usko. Miten tukea lapsen hengellistä kasvua? Helsinki: Uusitie.
- Kumpulainen, Ilona & Gothoni, Raili 2006. Nuoret nopeatempoiset toimijat. Teoksessa Mikkola, Teija Niemelä, Kati & Petterson, Juha (toim.) Urbani usko Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 250–262.
- Lapsi on osallinen 2008. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisryhmä, Kirkon kasvatus ja nuorisotyö. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Leppiman, Anu 2010. Arjen elämyksiä. Leiri- ja elämispohjainen Arkipäivät-perhepalvelu sosiaalisen kokemuksen tuottajana. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

- Marjanen, Kaarina. Varhaisiän musiikkikasvatus. Viitattu 23.4.2015. https://tuhat.halvi.helsinki.fi/portal/files/22139755/img_427112159_0001.pdf.
- Mikkola, Teija 2006. Jäsenyyden rajalla – Mikä kirkossa vieraannuttaa? Mikä vetoaa? Teoksessa Mikkola, Teija Niemelä, Kati & Petterson, Juha (toim.) *Urbaani usko Nuoret aikuiset, usko ja kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 192–249.
- Muskarit 2015. Paavalin seurakunta. Viitattu 9.4.2015. <http://www.helsinginseurakunnat.fi/seurakunnat/paavali/toiminta/lapsi-japerhetyo/muskarit.html>.
- Niemelä, Kati & Koivula, Annika 2006. Uskonnollinen kasvatus sillanrakentajana. Teoksessa Mikkola, Teija, Niemelä, Kati & Petterson, Juha (toim.) *Urbaani usko Nuoret aikuiset, usko ja kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 163–177.
- Paavalin seurakunta 2014. Paavalin seurakunnan toimintakertomus vuodelta 2013. Helsinki: Paavalin seurakunta.
- Palmu, Harri 2012. Haastettu kirkko. Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 2008-2011. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115. Porvoo: Kirkon tutkimuskeskus.
- Perälä, Marja-Leena, Halme, Niina; Nykänen, Sirpa & työryhmä 2012. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteen sovittava johtaminen, Opas 19. Tampere: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Spännäri, Jenni 2014. Arvostan mutta eroan! Kirkosta eronneiden palaute vuosina 2012-2014. Kirkko Helsingissä julkaisuja 2. 2014. Helsingin seurakuntayhtymä.
- Suomen virallinen tilasto 2015. Perheet. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 9.4.2015. <http://www.stat.fi/til/perh/index.html>.
- Terveys 2015 – Kansanterveysohjelma. Esitteitä 2001:8. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Helsinki: Valtioneuvosto.
- Vartiovaara, Ilkka 2006. Musiikin valtava voima 2006. Viitattu 18.2.2015. www.terveyskirjasto.fi.
- Wathén, Elisa 2006. Edes kerran vuodessa kirkkoon. Teoksessa Mikkola, Teija Niemelä, Kati & Petterson, Juha (toim.) *Urbaani usko Nuoret aikuiset, usko ja kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 178–189.

LIITE 1: Kysely

Helmikuu 2015

Hyvä muskarilainen!

Vastaamalla tähän kyselyyn autat Paavalin seurankunnan lapsi- ja perhetyötä arvioimaan muskaritoimintamme onnistumista. Antamasi palautteen avulla voimme kehittää toimintaamme.

Vastauksista kootaan aineisto Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten, jossa tutkitaan osallisuuden kokemuksia seurakunnan muskaritoiminnassa.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä vastaajaa voida tunnistaa. Kyselylomakkeet hävitetään, kun tutkimus on valmis.

Vastaajien kesken arvotaan 4 x 2 elokuvalippua. Arvonta suoritetaan ennen vastausten lukemista ja palkinto toimitetaan voittajalle sopimallamme tavalla.

Puhelinnumero: _____

Kiitos vaivannäöstä!

Ystävällisesti,

Minna Sorsa

050 380 4194

minna.sorsa@evl.fi

1. Sukupuoli:

___ Mies

___ Nainen

2. Ikä: _____

3. Lapsen ikä/ lasten iät: _____

4. Olen lapsen _____ vanhempi _____ isovanhempi _____ hoitaja

5. Kaupunginosa, jossa asun:

6. Sain tiedon muskaritoiminnasta (Valitse tärkein):

___ Kastepapilta

___ Perhekerhossa

___ Kuulin siitä pihapiirissä

___ Leikkipuistosta

___ Neuvolasta

___ Internetistä

___ Seurakunnan toimintaesitteestä

___ muualta, mistä?: _____

7. Mitkä asiat saavat teidät tulemaan muskariin?

Täysin eri mieltä

Täysin samaa mieltä

Tapaan muita vanhempia 1 2 3 4

5

Lapseni oppii musiikista 1 2 3 4

5

Kaipaen seurakuntayhteyttä 1 2 3 4

5

Haluan piristystä arkeen	1	2	3	4
5				

Muita syitä, mitä?:

8. Olen saanut tukea keskusteluista seurakunnan työntekijän kanssa seuraavissa asioissa:

	Täysin eri mieltä			
		Täysin samaa mieltä		
Lapsen kasvua ja kehitystä edistäviin asioihin	1	2	3	4
5				
Parisuhteen kysymyksiin	1	2	3	4
5				
Kristilliseen kasvatukseen kotona	1	2	3	4
5				
Kodin- ja taloudenhoitoon liittyvissä kysymyksissä	1	2	3	4
5				

Muihin asioihin, mihin?:

9. Olen saanut tukea keskusteluista toisten vanhempien kanssa seuraavissa asioissa:

	Täysin eri mieltä			
	Täysin samaa mieltä			
Lapsen kasvua ja kehitystä edistäviin asioihin	1	2	3	3
5				
Parisuhteen kysymyksiin	1	2	3	4
5				
Kristilliseen kasvatukseen kotona	1	2	3	4
5				
Kodin- ja taloudenhoitoon liittyvissä kysymyksissä	1	2	3	4
5				

Muihin asioihin, mihin?:

10. Minusta on tärkeää, että jokaisessa muskarissa on seuraavia asioita:

	Täysin eri mieltä			
	Täysin samaa mieltä			
Muskarihetket	1	2	3	4
5				

Keskustelut kahvilassa	1	2	3	4
5				

Lasten leikki	1	2	3	4
5				

Laulujen ja lorujen oppiminen	1	2	3	4
5				

Joku muu asia, mikä?:

11. Mihin muuhun seurakunnan toimintaa olette osallistuneet?

		Ei lainkaan		
	Usein			
Lasten kirkot ja messut	1	2	3	4
5				

Sunnuntaiamun messu	1	2	3	4
5				

Snadimessu keskiviikkoisin	1	2	3	4
5				

Lasten kerho	1	2	3	4
5				

Sylivauvat	1	2	3	4
5				

Lorupussi –kerho	1	2	3	4
5				

Veturikerho	1	2	3	4
5				

Jokin muu tapahtuma, mikä?:

12. Millainen toiminta tekisi muskarista entistä mielekkäämpää?

13. Mitä muuta haluaisit sanoa?

Kiitos vastauksesta!